

<https://doi.org/10.15407/fd2020.04.050>
УДК 1(091)

Микита САМСОНЕНКО,
перекладач, Київ
nivdebesis@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-3829-4801>

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ПЕРЕКЛАДІВ: ПОЛІВАРІАТИВНІСТЬ ФОРМИ ТА СМISЛУ (на прикладі фрагментів сьомої книги Платона Πολιτεία)

Стаття містить спробу проаналізувати, як можуть різнитися форма та смисл того самого тексту в перекладі різними мовами і що може виявитися спільним. Уперше здійснено порівняння уривків давньогрецького оригіналу сьомої книги Платона «Πολιτεία» (Державний устрій) з їхніми перекладами японською та корейською мовами. До аналізу також залучено фрагменти литовського, латиського, латинського та англійського перекладів.

Застосовано авторський алгоритм аналізу текстів: Спочатку автор порівнює текст давньогрецькою мовою з японським і корейським перекладами. Далі залучено для порівняння фрагменти литовського, латиського, латинського та англійського перекладів. Для аналізу взято два фрагменти тексту сьомої книги, а саме репліку з нумерацією рядків 514a-514b діалогу Сократа з Главконом та репліку з нумерацією 517b-517c. Саме ці фрагменти, на думку автора, демонструють найбільшу концентрацію філософських термінів, пов'язаних із міфом про печеру, який становить дослідницький інтерес. Проаналізовано, в які саме форми втілюється термінологія цього міфу при перекладі на інші мови. Було з'ясовано, що більшість перекладів зроблено не з оригінального грецького тексту, а з інших перекладів іншими мовами. У статті представлено розгорнутий лінгвістичний аналіз і коментарі до оригінального тексту та до кожного з перекладів. Представлені порівняльні таблиці термінології із проаналізованих фрагментів, що дає змогу наочно побачити розгалуження, викривлення чи паралелізм семантичної форми одного і того самого тексту.

Ключові слова: Платон, Державний устрій, міф про печеру, просвітленість, непросвітленість, переклад.

Переклад філософських текстів створює багато труднощів у тому, щоб знайти сенс слова певної мови й передати його іншими мовами при перекладі, як писала Барбара Касен у своєму вступному слові до Європейського слов-

Цитування: Самсоненко, М. (2020). Компаративний аналіз перекладів: поліваріативність форми та смислу (на прикладі фрагментів сьомої книги Платона Πολιτεία). *Філософська думка*, 4, 50–59. <https://doi.org/10.15407/fd2020.04.050>.

ника філософій (див.: [Кассен, 2009: с. 13]). Хоча один із розділів словника і має назву «Розмаїття мов», проте це розмаїття стосується лише «еталонних європейських мов» із властивою їм історією наслідування, трансляції філософської (європейської) думки, філософського слова, яке, вважається, зародилося в давній Греції. У цій же статті ми спробували показати, використовуючи порівняльний аналіз, зовсім інші культурологічні та мовні простори, які стосуються як (індо-)європейської парадигми, так і зовсім інших, що осмислюють європейський філософський досвід, існуючи у мовному розмаїтті світу. Як писав японський історик філософії Хіроші Нагата у найпершому реченні книги «Історія філософської думки Японії», цитуючи слова політичного теоретика Накае Чьомін, — у Японії немає філософії [Нагата, 1991: с. 31]. На нашу думку, таке занурення у переклади та їх порівняння буде цікавим для тих, хто вивчає функціонування мовних мереж передання сенсу філософського слова. Мартин Гайдегер вважав, що німецька мова є найбільш пристосованою для повного наслідування давньогрецької мови філософських текстів. Але чи справді можна передати повну *емічність* давньогрецького філософського тексту (хай він і належить до індоєвропейської культури, до якої має стосунок і німецька, і будь-яка інша споріднена культура), спираючись лише на пуристичні можливості морфології та словотвору німецької мови? Якщо дотримуватися такої точки зору, тоді, можливо, краще з цим впорається, наприклад, санскрит чи сучасна литовська мова, що за деякими морфологічними та лексичними ознаками вважається найархаїчнішою живою індоєвропейською мовою, яка змінилася найменше від своїх «сестер», а тому стоїть на одному лінгвістичному рівні з латиною та давньою грекою. Тому ми спробували показати, як поводить себе один з найголовніших філософських текстів європейської культури за умов зовсім іншого мовного бекграунду.

Метою нашого дослідження було проаналізувати фрагменти тексту сьомої книги Платона Πολιτεία [politeia], назву якої за порадою Ксенії Зборовської¹ пропонуємо перекладати як «Державний устрій». Для компаративного аналізу ми вирішили залучити переклади японською, корейською та деякі фрагменти перекладів латинською, англійською, литовською й латиською мовами і порівняти їх із грецьким оригіналом. Слід зазначити, що текст давньогрецького тексту для перекладу фрагмента ми брали з класичного видання Гарвардського університету [Plato, 2013].

Пропонуємо такий алгоритм роботи. Спочатку порівняємо текст давньогрецькою мовою з японським та корейським перекладами з огляду на типологічну близькість двох останніх мов та спільну лексико-термінологічну базу, яка склалася під впливом китайської мови, а саме письмової давньокитайської мови веньянь. Для аналізу обрано два фрагменти тексту сьомої

¹ Під час написання цієї статті автор звертався до експертної підтримки історика-медієвіста, кандидата філософських наук Ксенії Зборовської.

книги, а саме репліку з нумерацією рядків 514a-514b діалогу Сократа з Главконом та репліку з нумерацією 517b-517c. Саме ці фрагменти, на нашу думку, мають найбільшу концентрацію філософських термінів, пов'язаних із міфом про печеру. Бо нас цікавить, в яких саме формах реалізується цей текст при перекладі на інші мови.

514a Μετὰ ταῦτα δὴ, εἶπον, ἀλείκασον τοιοῦτῳ πάθει τὴν ἡμετέραν φύσιν παιδείας τε περὶ καὶ ἀπαιδευσίας. ἰδὲ γὰρ ἀνθρώπους οἷον ἐν καταγείῳ οἰκῆσει σπηλαιώδει, ἀναπεπταμένην πρὸς τὸ φῶς τὴν εἴσοδον ἐχούσῃ μακρὰν παρὰ πᾶν (5) τὸ σπήλαιον, ἐν ταύτῃ ἐκ παίδων ὄντας ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς αὐχένας, ὥστε μένειν τε αὐτοὺς εἰς τε τὸ 514b πρόσθεν μόνον ὄραν, κύκλῳ δὲ τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἀδύνατους περιάγειν, φῶς δὲ αὐτοῖς πυρὸς ἄνωθεν καὶ πόρρωθεν καόμενον ὄπισθεν αὐτῶν, μεταξύ δὲ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν δεσμοτῶν ἐπάνω ὁδόν, παρ' ἣν ἰδὲ τεῖχιον (5) παραφκοδομημένον, ὥσπερ τοῖς θαυματοποιοῖς πρὸ τῶν ἀνθρώπων πρόκειται τὰ παραφράγματα, ὑπὲρ ὧν τὰ θαύματα δεικνύσιν.

Оригінальний текст давньогрецькою мовою	Транскрипція	Дослівний переклад
Μετὰ ταῦτα δὴ, εἶπον, ἀλείκασον τοιοῦτῳ πάθει τὴν ἡμετέραν φύσιν παιδείας τε περὶ καὶ ἀπαιδευσίας.	meta tauta de:, eipon, aleikason toiuto: pathei te:n he:meteran phusin paideias te peri kai apaideusias	Після цього ж, я сказав, порівняй з таким станом і щодо нашої природи просвітленості, і щодо непросвітленості

Слово ἡ παιδεία [he: paideia] у давньогрецькій мові має багато значень: виховання, навчання, освіта, освіченість, просвітництво, культура, дитинство, юність тощо. Воно походить від дієслова παιδεύειν [paideuein] (виховувати, навчати) та є етимологічно спорідненим зі словом ὁ, ἡ παῖς [ho he: pais] (дитина). Таке ж походження має і слово ἡ ἀπαιδευσία [he: apaideusia] (неосвіченість, невихованість). Проте на підставі філософського аналізу К. Зборовської ми пропонуємо перекладати цей термін та його антонім як «просвітленість» і «непросвітленість». Адже Платон, як свідчить з аналізу всього тексту даного діалогу, має на увазі не саму освіченість як процес здобуття знань через навчання в інших людей (що можна віднести до перебування в печері), а саме пізнання через себе, через заглиблення, що в метафоричних виразах Платона звучить, як «сходження» та «вихід» із печери. Тому у контексті даного діалогу цей термін, на нашу думку, більшою мірою співвідноситься з іншим поняттям, якому в українській мові можна підібрати ближчі за значенням «просвітленість/непросвітленість».

“... παιδείας τε περὶ καὶ ἀπαιδευσίας ” [... paideias te peri kai apaideusias] — «і щодо просвітленості, і щодо непросвітленості».

Тут ідеться про те, що нашу природу стосовно непросвітленості та просвітленості треба порівняти зі схожим до цього станом. Речення має в собі так звану анастрофу — зміну прямого порядку слів у словосполученні без порушення змісту. На це вказує саме наголос на прийменнику, який стоїть не на

першому складі від кінця (περί παιδείας [peɾi paideias] — щодо просвітленості), а на другому від кінця (περί [peɾi]). Тобто прийменник тут використано анастрофічно, тому й порядок слів змінено. Більшість прийменників у давньогрецькій мові стоять перед словом, з яким вони пов'язані, але у разі анастрофи прийменник ставиться після слова, до якого відноситься, та змінює позицію свого наголосу (παιδείας τε περί [paideias te peɾi] — букв. «просвітленості й щодо»).

Переклад японською мовою належить філософові Фуджисава Норіо [藤沢 令夫, 1979].

Японський переклад	Транскрипція	Дослівний переклад
私（ソクラテス）は言った。「教育と無教育ということに関連して、われわれ人間の本性を、次の状態に似ているものと考えてくれたまえ。	watashi (sokratesu)-wa itta. kyouiku to mukyouiku toiu koto-ni kanrenshite, wareware ningen-no honshou-wo, tsugi-no joutai-ni niteiru mono to kangaetekuretamae	Я (Сократ) сказав. Стосовно того, що називається освіта та неосвіта, про нашу людську натуру, уяви, що вона схожа на подальший стан

У японському перекладі пропущено словосполучення «після цього», яке могло виглядати, наприклад так: その後 [sono ato] (після цього) чи その次に [sono tsugi-ni] (подальше).

Цікаво, що термін ἡ παιδεία [he: paideia] показано через 教育 [kyouiku] (освіта, навчання, виховання). Історично склалося, що японська наукова термінологія базується на давньокитайській мові веньянь, тому вона має досить струнку, прозору та лаконічну структуру. Наприклад, слово філософія є не калькою з грецької (любов + мудрість) чи фонетичним запозиченням з європейських мов, а терміном китайського походження 哲学 [tetsugaku] (букв. «вчення мудреця»). Термін 教育 [kyouiku] також має китайське походження та складається з двох ієрогліфів: 教 [kyou] (навчати, пояснювати) та 育 [iku] (виховувати, ростити, вигодовувати). Відповідно 無教育 [mukyouiku] (неосвіта) буквально повторює грецький термін ἡ ἀπαιδευσία [he: apaideusia]. Ієрогліф 無 [mu] (не, не бути, не мати, без) відповідає грецькому заперечному префіксу ἀ- (не, без).

Ще цікавіше, що грецьке слово ἡ φύσις [he: phüsis] (природа) передається терміном 本性 [honshou]. Цей термін складається з двох ієрогліфів 本 [hon] (справжній, головний) та 性 [shou] (характер, натура, стать). Також він виконує роль суфікса «-ість», наприклад, 可能性 [kanousei] (можливість). Для цього слова словник дає такі значення: «справжній характер», «вроджені якості», «свідомість», «глузд», але як філософський термін він несе значення «природи» і «натури». Цікаво, що у китайській мові окрім вище наведених значень це слово має значення «початкова серцева природа», що пов'язане з даосизмом, та як буддистський термін — «первісна іпостась Будди».

Термін το πάθος [to pathos] має багато значень, наприклад, «пристрасть», «хвилювання», «подія», «процес», але у Платоновому контексті він несе

значення «стан». У випадку з японським перекладом використано термін 状態 [joutai] (стан, положення, обставини, що склалися), який має в собі два ієрогліфи 状 [jou] (положення, обставини, почуття) та 態 [tai] (стан, положення, поводження, форма).

На жаль, нам невідомо, чи перекладав автор розглядуваного перекладу безпосередньо з давньогрецької. Але, як можна бачити, переклад не є дослівним стосовно грецького оригіналу. Деякі особливості тексту говорять про те, що, можливо, автор був знайомий із деякими його перекладами іншими європейськими мовами, можливо, англійською. Для порівняння візьмемо уривок з такого перекладу англійською мовою (автор перекладу Алан Блум) [Bloom, 1991: p. 193]:

Англійський переклад	Дослівний переклад
“Next, then,” I said, “make an image of our nature in its education and want of education, likening it to a condition of the following kind”.	«Потім, — сказав я, — уяви нашу природу в її освіті та у відсутності освіти, уподібнюючи її стану подальшого характеру».

Тут ми бачимо терміни *education* та *condition*, які можна співвіднести з японськими термінами 教育 [kyouiku] (освіта) та 状態 [joutai] (стан). *Make an image* та 考えてくれたまえ [kangaetekuretamae] (уяви) також є помітними паралелізмами, коли для грецького оригіналу за особливостями синтаксису більш характерним є інше значення дієслова ἀπεικάζειν [apeikazein], а саме «уподібнювати, порівнювати» (хоча значення «уявляти» воно також має). Та й загалом можна бачити схожість логічної побудови перекладу, що не є дослівним щодо давньогрецького оригіналу. Можна побудувати формулу для речення-перекладу, яке складається з таких ключових слів:

я сказав — уяви — наша природа — освіта/неосвіта — подібний стан

Тепер перейдемо до тексту корейською мовою. Переклад належить Чжо Ухьон [조우현2012: 316]:

Корейський переклад	Транскрипція	Дослівний переклад
그러면 그 다음에, 교육이 있는 경우와 없는 경우에 관해서 우리 인간의 본성을 다음과 같은 상태와 비슷하다고 생각해 보게.	geureomyeon geu daeume, gyo-yugi issneun gyeonguwa eor-sneun gyeongue gwanhaeseo uri inganui bonseong eul daeu-mgwa gateun sangtaewa biseu-shadago saenggakhae boge	Таким чином потім, щодо випадку, коли освіта є, та випадку, коли її немає, нашу людську натуру спробуй порівняти з подальшим станом, що є схожий.

Як ми бачимо, у цьому перекладі передано грецьке μετά ταῦτα δὴ (після цього). У цьому реченні відсутнє словосполучення «я сказав», але воно наявне наприкінці наступного речення, що ми зможемо побачити пізніше. Корейська мова, як і японська, також має пласт китайської термінології, тому ми можемо бачити ідентичну з японським перекладом лексику, наприклад:

1) 교육 [gyouyuk] (освіта, навчання, виховання). Це той самий термін, що відповідає японському 教育 [kyouiku]. Слово написано корейською абеткою хангиль, але етимологічно воно має китайське походження і може бути також записане ієрогліфами 教育. У сучасній корейській мові навіть китайську лексику записують алфавітом хангиль, лише у випадках з омонімією чи можливістю помилкового розуміння тексту додатково наводять ієрогліфічне написання слів;

2) 본성 [bonseong] (природа, натура). Має ієрогліфічне написання 本性, що відповідає японському 本性 [honshou].

Цікаво, як граматично показано поєднання термінів «освіта» і «неосвіта» у тексті:

Корейський переклад	Транскрипція	Дослівний переклад
교육이 있는 경우와 없는 경우	gyouyugi issneun gyeonguwa eopsneun gyeongu	випадок, що має освіту, і випадок, що [її] не має

Окрім того, що тут фігурують конструкції з дієприкметниками 있는 [issneun] (той, що має) та 없는 [eopsneun] (той, що не має), тут використано слово 경우 [gyeongu] (випадок), для якого немає відповідника у грецькому оригіналі. Замість терміна ἡ ἀπαιδευσία [he: apaideusia] (непросвітеність, неосвіченість) у корейському перекладі фігурує описова конструкція з використанням дієприкметника, саме ж слово-відповідник до «освіта» відсутнє;

3) 상태 [sangtae] (стан). Має ієрогліфічне написання 狀態. Той самий термін 狀態 [joutai] вжито і в японському тексті.

При перекладі використано дієслово 생각하다 [saenggakhada] (уявляти, думати) (생각해 보게 [saenggakhae boge] букв. «спробуй уявити»).

Також пропонуємо порівняти з двома варіантами латинського перекладу.

Варіант перший [Plato, 1713]:

Латинський переклад	Дослівний переклад
POSTHAEC Naturam, inquam, nostram, quod ad eruditionem & ruditatem attinet, tali quadam imagine tibi fingito	Після цього, природа, я сказав, наша, яка освіченості та невігластва стосується, з таким одним образом тобі хай уявиться

Грецькі терміни ἡ παιδεία [he: paideia] та ἡ ἀπαιδευσία [he: apaideusia] тут передано через *eruditio* та *ruditas*.

Варіант другий [Platon, 1877]:

Латинський переклад	Дослівний переклад
[Socrates] Post haec, inquam, naturam nostram, quod ad eruditionem eiusque contrarium attinet, huiusmodi casui compara :	[Сократ] Після цього, я сказав, природу нашу, що освіченості та її протилежності стосується, з подібним випадком порівняй:

Тепер погляньмо на переклади цього уривку мовами балтійської групи. Спершу проаналізуємо литовський переклад [Platonas, 2000: p. 7].

Переклад литовською мовою	Дослівний переклад
Dabar, — pasakiau, — palygink mūsų žmogiškąją prigimtį išprusimo ir neišprusimo atžvilgiu su štai kokia būseną.	Тепер, — я сказав, — порівняй нашу людську природу стосовно освіченості й неосвіченості ось з таким станом.

Тепер поглянемо на латиський переклад [Lukstiņš, 1980: l. 86]:

Переклад латиською мовою	Дослівний переклад
Pēc tam es (*Sokrāts) teicu, — tu vari pielīdzināt cilvēku dabu ar tās izglītību vai izglītības trūkumu šā dai ainai.	Після цього я (Сократ) сказав, — ти можеш уподібнити природу людини з її освіченістю чи освіченості нестачею до такої картини.

Отже, для порівняння перекладів зведемо основні терміни та словосполучення розглядуваного уривка в таблицю. У ній буде наведено терміни та словосполучення з проаналізованих уривків давньогрецькою, японською, корейською, а також з латинського (лише один переклад) [Plato, 1713: p. 81], англійського, литовського та латиського перекладів.

Для нас є дуже цікавим, як було перекладено латиною грецький термін ἡ ἔδρα [he: hedra] — «місце». У таблиці ми можемо побачити словосполучення mundi machinam — «будова світу». Вважають, що цей термін вперше зустрічається у праці Тита Лукреція Кара «De rerum natura» (Про природу речей) в контексті руйнування світобудови (... multosque per annos sustentata ruet moles et machina mundi — «... і багатьох упродовж років підтримувана паде брила й будова світу» [Manuel, 2018: p. 11]).

Таким чином, ми порівняли уривки із сьомої книги Платона «Державний устрій» (514a-514b та 517b-517c) давньогрецькою, японською та корейською мовами. Також було залучено деякі фрагменти з литовського, латиського, латинського та англійського перекладів.

Завдяки цьому компаративному аналізу ми виявили, що більшість перекладів (японською, корейською, латиською мовами) були створені не з оригінального грецького тексту, а вже з перекладу мови посередниці. Такі переклади репрезентують вже не безпосередню роботу з оригінальним текстом (з його *емічними* особливостями, розуміння яких і безпосередній контакт з якими може допомогти зробити переклад більш наближеним до оригіналу, ніж його зробили носії індоєвропейських «еталонних» мов), а з *етичною* інтерпретацією вже іншого перекладача. Проблема передання філософського сенсу виникає ще й тоді, коли перекладач додає від себе те, чого не було в оригіналі. Це створює «міфологічні сентенції», які надалі живуть не тільки в інших перекладах, а й у наукових (безконтактних з оригіналом) інтерпретаціях.

Давньо-грецька	Японська	Корейська	Англійська	Латинська	Литовська	Латиська
νοῦτός [noe:tos] «те, що можна осягнути умом, умоосяжний»	思惟によって知られる世界 [shii-ni yotte shiraregu sekai] «світ, що пізнається через роздуми/думки».	생각으로써 알려진 세계 (生覺으로써 알려진 세계) [saeng-gageuros-seo allyeo-jineun segye] «світ, що пізнається (через думки) думками»	intelligible «зрозумілий»	ad intelligibilem regionem «до сфери зрозумілого»	į protu suvokiamų dalykų pasaulį «до світу умоосяжних предметів»	uz to pasauli, kas tikai prātu tverama «до того світу, що тільки розумом є схоплюваним»
γνωστός [gno:stos] «пізнаваний»	知的世界 [chiteki sekai] «пізнаваний світ»	지식의 세계 (知的世界) [jisigui segye] «пізнаваний світ»	knowable «пізнаваний»	in intelligibili «у зрозумілому»	pasaulio, kurį galima pažinti «світ, який можна пізнати»	izzināmājā pasaulē «у пізнаваному світі»
ἡ τοῦ ἀγαθοῦ idéa [he: tu agathu idea] «ідея добра»	<善>の真相(イデア) [zen-no jissou (idea)] «ідея добра»	선의 ‘이데아’ (善의 ‘이데아’) [seonui ‘idea’] «ідея добра»	idea of the good «ідея добра»	boni ideam «ідея добра»	gėrio idėja «ідея добра»	labā idea «ідея добра»
ἀλήθειαν καὶ νοῦν παρασχομένη [ale:theian kai nun paraskhomenē:] «(вона є тією), що надає істину й ум»	真实性と知性を提供する [shinjitsusei to chisei-wo teikyouuseru] «правдивість і ум надає»	진리와 지성을 제공하다 (眞理와 知성을 提供하다) [jinriwa jiseongeul jegonghada] «істину й ум надавати»	it provided truth and intelligence «це надало істину й інтелект»	veritatemque et mentem protulerit «істину й ум, мабуть, надає»	teikia tiesą ir supratimą «надає істину й розуміння»	pār patiesību un gudrību «(має владу) над істиною та мудрістю»

Давньо-грецька	Японська	Корейська	Англійська	Латинська	Литовська	Латиська
ἰδίᾱ [idia] «у власних інтересах»	公私 [koushi] «у суспільних і власних інтересах»	공사 (公私) [gongsa] «у суспільних і власних інтересах»	in private «у приватному»	privatim «приватно»	privaciaime gyvenime «у приватному житті»	pats savā dzīvē «сам у своєму житті»
δημοσίᾳ [de:mosia] «в інтересах суспільства»	公私 [koushi] «у суспільних і власних інтересах»	공사 (公私) [gongsa] «у суспільних і власних інтересах»	in public «у публічному»	publice «публічно»	visuomeniame gyvenime «у суспільному житті»	valsts dzīvē «у житті держави»

ДЖЕРЕЛА

- Кассен, Б., Сігов, К. (2009). *Європейський словник філософії. Том перший*. Київ: Дух і літера.
- Нагата, Х. (1991). *История философской мысли Японии*. Москва: Прогресс.
- Соболевский, С. (2013). *Древнегреческий язык*. Санкт-Петербург: Университетская книга.
- Bloom, A. (1991). *The Republic of Plato*. S.l.: BasicBooks.
- Lukstiņš, G. (1980). *Platons. Valsts*. Rīga: Zvaigzne.
- Manuel, G. (2018). *Bollettino di Studi Latini*. Napoli: Periodico semestrale d'informazione bibliografica fondato da Fabio Cupaiuolo. Retrieved from: https://www.academia.edu/34587998/Machina_mundi_significato_e_fortuna_di_una_iunctura_da_Lucrezio_alla_tarda_antichit%C3%A0_in_Bollettino_di_Studi_Latini_XLVIII_1_2018_pp_10-34
- Plato (1713). *Platonis de republica... versionem emendavit ... vol.2*. Webster: Typis Academicis. Apud Tho. Retrieved from: https://books.google.com.ua/books/about/Platonis_de_republica
- Plato (2013). *Republic, Volume II*. S.l.: Harvard University Press.
- Platon (1877). *Civitas Liber Septimus. Aus einer griech.-latein*. Paris: Platon-Edition von Carolus Ernestus Christophorus Schneider. Retrieved from: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:vRgatS7mRC0J:https://www.edugroup.at/fileadmin/DAM/eduhi/data_inhalt_eduhiatdl/PLATO_Hoehlegleichnis.doc+&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua
- Platonas (2000). *Valstybė. VII knyga*. Vilnius: Pradai.
- 新漢語林 (2008). 東京: 大修館書店.
- 新村出 (1969). 広辞苑. 東京: 岩波書店.
- 조우현 (2012). *Republic 국가. 사단법인 올재*.
- 藤沢令夫 (1979). *プラトン 「洞窟の寓話」*. Retrieved from: <https://omg05.exblog.jp/807793/>

Одержано 24.06.2020

REFERENCES

- Bloom, A. (1991). *The Republic of Plato*. S.l.: BasicBooks.
- Kassin, B., Sigov, K. (2009), *European Dictionary of Philosophies*. Volume one [In Ukrainian]. Kyiv: Dukh i litera. [=Кассен, Сігов 2009]
- Lukstiņš, G. (1980). *Platonis. Valsts*. Rīga: Zvaigzne.
- Manuel, G. (2018). *Bollettino di Studi Latini*. Napoli: Periodico semestrale d'informazione bibliografica fondato da Fabio Cupaiuolo. Retrieved from: https://www.academia.edu/34587998/Machina_mundi_significato_e_fortuna_di_una_iunctura_da_Lucrezio_alla_tarda_antichit%C3%A0_in_Bollettino_di_Studi_Latini_XLVIII_1_2018_pp_10-34
- Nagata, H. (1991). *History of Japanese philosophical thought*. [In Russian]. Moscow: Progress. [=Harara 1991]
- Plato (1713). *Platonis de republica... versionem emendavit ... vol.2*. Webster: Typis Academicis. Apud Tho. Retrieved from: https://books.google.com.ua/books/about/Platonis_de_republica
- Plato (2013). *Republic, Volume II*. S.l.: Harvard University Press.
- Platon (1877). *Civitas Liber Septimus. Aus einer griech.-latein*. Paris: Platon-Edition von Carolus Ernestus Christophorus Schneider. Retrieved from: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:vRgatS7mRC0J:https://www.edugroup.at/fileadmin/DAM/eduhi/data_inhalt_eduhiatdl/PLATO_Hoehlengleichnis.doc+&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua
- Platonas (2000). *Valstybė. VII knyga*. Vilnius: Pradai.
- Sobolevskii, S. (2013). *Ancient Greek language*. [In Russian]. St. Petersburg: Universitetskaya kniga. [=Соболевский 2013]
- 新漢語林 (2008). 東京: 大修館書店.
- 新村出 (1969). 広辞苑. 東京: 岩波書店.
- 조우현 (2012). *Republic 국가*. 사단법인 올채.
- 藤沢令夫 (1979). *プラトン「洞窟の寓話」*. Retrieved from: <https://omg05.exblog.jp/807793/>

Received 24.06.2020

Mykyta Samsonenko, translator, Kyiv
e-mail: nivdebasis@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-3829-4801>

COMPARATIVE ANALYSIS OF TRANSLATIONS:
POLYVARIANCE OF FORM AND MEANING

(on the example of fragments of the seventh book of Plato's Πολιτεία)

An appealing to original texts, a comparing linguistic variations in the forms of their offsprings (translations), a research of processes of branching of meanings, a reconstruction of the first-sense of texts, and especially those that were created centuries ago in ancient languages, that is enabling to improve translation or understanding of the history of the mentality of native and modern native speakers — will always be relevant for any philological, linguistic and philosophical studies.

This article is an attempt to analyze and show how different the form and meaning of the same text can be in different languages and what can be common between different translations. For the first time, the comparison of the original fragments of Plato's "The Republic" in Ancient Greek with their translations into Japanese and Korean translations has been done. Also, some fragments of Lithuanian, Latin, Latin and English translations are included.

For the analysis, I propose the following two fragments of the text of the seventh book, namely the replica numbered 514a-514b of the dialogue of Socrates with Glaucon and the replica numbered 517b-517c. After all, in my opinion, there is the greatest concentration of philosophical terms associated with the myth of the cave, which interests me.

Keywords: *Plato; Political system; the myth of the cave; enlightenment; enlightenment, translation.*